

DE CONSERVANDA
DE RVTA.
CAPVT LXI.

*Mac. lib.
1. cap. 12.
al. Ruta.*

Nobilis ruta haec, quod lumina reddat acuta.
Auxilio ruta viri quippe videtibus acuta.

* Cruda carnis faciens oculos calidius purgat.
Ruta viri manus Vene em, mulieribus addit,
Ruta facit castum, dat lumen, & ingerit ostium,
Cella & ruta facit de pulchro loca iuta.

Visus.

Quatuor hic recensentur facultates Ruta: Ac primo quidem, quod acutam reddat videndi aciem: commanducata enim, ut testis est Dioscorides, libro 3. capite 44. & post eum Auicenna 2. Canon. capite 578. mire opitulatur oculis, qui hebetudinem sensere. Praestat idem & succus eius cum succo faniculi & meli inunctus. De hoc non nihil quoque supra capite 13. & infra capite 79.

Secunda quod coeundi desiderium in viris minuatur, augeat vero in mulieribus. Nam quum ex tertio sit ordine excalfacientium & siccantium, status strenue discutit aboletque, & sic semen virile, quod tenue admodum & aereum est, resiccat, ac prorsum ne esse quidem permittit. Ex quo sano Veneris appetitum in viris cohibet. Sed in mulieribus semen aquosum & frigidum calefacit, incidit & extenuat: quare eas ad coitum magis incitat.

Tertia, quod astutiam siue caliditatem, id est, apprehensionem & mediū alicuius in subtrili causa faciliem inuentionem vsurpantibus conciliet. Calfactione enim ac resiccatione extenuantur & acuntur spiritus, fouetur & illustratur ingenium.

Quarta,

Quarta quod decoctum ipsius, si domus ea respergatur, pulices depellat. Eos enim, vt vno ore Medici testantur, acrimonia sua necat, & graui odore fugat. Pamphilus apud Constantinum Casarem, libro 13. cap. 15 de Agricultura, longe plura aduersus pulicum molestias remedia enumerat. Serobem inquit, facito, & rhododaphnas contusas in ipsum mittiro, sicq; omnes concurrent. Absinthium aut cucumeris syluestris radix aqua marina rigata ac respersa, pulices necant. Disperdit autem penitus Melanthium, a qua maceratum ac respersum; aut conizæ coctæ decoctum irrotatum. Disperdit eosdem similiter semen sinapeos & Rhododaphnes, ambo feruefacta, & in domo respersa. Calcem viam cribrato, & postquam locum verreris, inspergito, indeq; necabuntur. Idem continget ex amurca pauimentis assiduo irroratis, Cyminum item syluestre tritum ac aqua mixtum, & seminis cucumeris syluestris drachmæ decem tritæ & in aquam demisse, indeque domo respersa, pulices crepare faciunt. Item chamelææ radix, & populi, nigre folia tusa, & aqua macerata, & tribulus ex aqua coctæ. Pulices etiam muria acris respersa & aqua marina enecant. Quod si in media domo quis peluim deponat, & circulum machæra penitus ferrea circumscribat, & reliquam domum, præterquam locum circumscriptum, etemore staphidis agricæ aut lauri foliorum tuorum conspergat, aut etiam muria aut aqua marina coctæ, omnes pulices in peluim congregabit. Fictile quoque vas defossim, ita vt labra æqualia pauimento habeat & adipe taurino oblitum omnes pulices in sese congregabit, etiam

Pulces fugantia & necantia.

*Actius 2 b.
13. cap. 4 5. 4*

eos qui adhuc in paleis delitescunt. Sub lecto
 paruulum scrobem facito, & in ipsum sangui-
 nem caprinum mirtito, congregabit eo pulices
 & ex aliis vestibibus ad se illiciet ac vocabit. Cas-
 terum ex amphimallis & densissimis tapetibus,
 in quibus plurimi pulices delitescunt, eximi ac
 euocari possunt, si sic in vrna aut dolio ipse san-
 guis caprinus deponatur. Haecenus ille. Auicenna
 6.4. Tract. 3. capite 11. de fugatione pulicum.
 hoc amplius addit: Quando, inquit domus co-
 locynthidos infusione aspergitur, saliant puli-
 ces & fugiunt, & similiter ex decocto rubi. Re-
 ferunt quidam, quod si lignum adipe erinacei
 oblinatur, eo pulices statim omnes concurrent.
 Fugantur quoque suffitu sulphuris. Est etiam
 num herba quaedam vulgaris notitia Arabice
 dicta Chichuanu, id est, herba pulicum, qua in
 ciuitate Chairi puluerizata in lecto circa dor-
 mientes ponitur, & ex odore illius inebriantur
 stupidiq; fiunt pulices, & non ledunt. Porro ni-
 hil aequae disperdit pulices, ac graueolentia, vel
 ut ruta, mentha, mentastrum, & lupulus, pra-
 eipue tamen simus & vrina equi. Enecat & puli-
 ces seminis rapi decoctum inspersum. Quin &
 taurini cornu suffitu pulices fugari perhiben-
 tur. Fama est, inquit Dioscorides libro quarto,
 capite 60. si psyllium virens domum importetur,
 non sine re in ea pulices gigni. Postremo ve-
 ro nihil tam accommodum est comprehendens
 dis pulicibus, quam lecto imposita recens & cans-
 didissima lanugo xylina. In ea namque congre-
 gati facillime capiuntur. Plura Rhazes
 libro 8. capite 8. ad Alnian-
 forem.

DE capis Medici non consensire videntur,
 Fellis non esse bonas ait se Galenus.
 Phlegmaticis vero multum putat esse salu res.
 Non medicum sanas Astlepius adfert illas,
 Praesertim stomacho pulchrumq; creare colorem,
 Contra in capis Lica denudata capillis
 Sape fricans, capitis perire reparare decorem.

Sunt Macri
 lib. 1. cap. 7.

Agitur hoc in loco de Cæpis: Ac primo quidem dicitur, medicis de natura earum nondum satis constare. Nam ipsorum quidam phlegmaticis ex usu esse tradunt, quidam vero minime. Galenus lib. 2. de aliment facult. cap. 71. cholericis admodum nocere, phlegmaticis vero prodesse, his attestatur verbis: Abstinentum ab assiduo usu omnium acrium, ceu ceparum, porri, & allij, & potissimum cum is qui ipsis vescitur, natura fuerit biliosus. Solis enim qui vel saccum pituitosum vel crudum & crassum ac lentum accerariat, cibi eiusmodi sunt accommodati. Si quidem capæ, vt Galeno lib. 7. de simpl. medic. facult. cap. 18 placet, in quarto calfaciunt excessu. Quo fit vt calidis, quales cholericis cum primis existunt, vehementer officiant. Rhaz vero lib. 2. ad Almanforem cap. 18. superfluos humores & phlegma in stomacho generant. Quod de illis maxime intelligendum, quæ cruda manduntur. Earum namq; essentia crassatū est partium, & mali succi. Porro per fellitos, quemadmodum Conarius noster in cap. 7. lib. 1. Macri diserte admodum monuit, biliosos hoc loco accipere oportet, id est, *τὸν μελαγχολικόν*, sicut phlegmaticos,

pituitosos. Deinde vero cepas phlegmaticis multum prodesse traditur. Corpus enim calefaciunt, humoresque crassos ac glutinosos in ipso coacervatos concoquant, attenuant, incidunt, ac detergant. Quin eadem etiam ratione stomacho frigidis, crassis, ac glutinosis humoribus grauato vitales sunt, & ad validum colorem, veluti testis est apud Plinium libro 20 cap 5. Asclepiades, proficiunt. Neque enim fieri potest, vt viuus ac floridus sit faciei color, vbi ventriculus crudo, pituitoso ac pravo succo refertus fuerit. Tertio demum loco adferitur, cōtritarum caparum succo pilos siue crines locis glabris ac denudatis restitui, si eo sepius perficiuntur; & maxime quidem, si ex densatis in farctisque meatibus & materia sub cute detenta corruptela, glabrities euenerit. Cape enim saliditate sua meatus aperiant, materiamque pravam sub cute detentam non solum digerunt ac resoluunt, sed meliorem etiam in locum eius substituunt. Quapropter alopecia succo earum conuenientissime perficitur. Celerius enim, vt Dioscorides libro 2. capite 137. Galenus loco paulo ante citato, & Alexander Trallianus lib. 1. cap. 2. testantur, quam Alcyonium pilos euocat. Vnde inferitur tandem capitis decorem, quem Q. Serenus capitis honorem vocat, eo reparari. Capitis porro decor, capilli sunt. Cepa præterea semen genitale gignit, & Venerem stimulant, vrinam cient, appetentiam ante alios cibos sumptæ excitant: sed latiore cibo capitis dolores faciunt, si in mouent fastidium parunt, ruore in faciem hucunt, saliuam multam generant, & rationem, vbi aliqui ferunt, lædunt. Succus illiarum cum melle illitus.

oculorum heberudiniſibus, argemis, nubeculis & incipientibus ſuffuſionibus auxiliatur. Quin etiam canis morſibus idem cum aceto, ruta & melle illitus confert: quare hi quoque duo verſus à quibuidam hic additi ſunt:

Appoſitas perhibent maſus curare caninos.

Si trita cum melle prius fuerint & aceto,

Plura de his ſupra capite 13. diximus, cum de Aliis ageremus.

DE SINAPI.

CAPVT LXIII.

Eſt medicum granum ſicum calidumq; Sinapt.
Dat lachrymas, purgat, caput, tollitq; venenum.

Duo hoc in loco potiſſimum aguntur. Primo namque perpuſillum illud granum, quod *σινῆπι* aut *σῆπιον* Græci, Latini vero Sinapi vocant, ad cale faciendum deſiccandumque efficaciſſime eſſe traditur: & hoc quidem Galeno libr. 7. cap. 5. de ſimpl. medic. facultat. teſte, in quarto gradu. Deinde vero tres eidem adſignantur facultates.

Prima, quod lachrymas eliciat: excellentiſſime nim caliditate ſua humiditates, quæ in cerebro ſunt, attenuat, incidit, liquefacit & diſſolvit: illis itaque fluentibus, ſimul etiam lachrymæ profluunt.

Secunda, quod caput purget: cõmanducatum enim pituitas capitis proſeque ducit & purgat. Quinta etiam tritum, naribusq; ad morum, ſternutamentum ciet, quibus meatuum obſtructiones tolluntur. & cerebri vitia expelluntur: eaq; ratione comitialibus & apoplecticis mirifice ſuccurrit.

Tertia, quod venenum tollat: ſuffitum namq;

ac incensum serpentes fugat ad eorundem quosque & scorpionum ictus cum aceto tritum magna vtilitate illinitur: fungorumque venena discutit. Ad hæc lienis etiam affectibus ex humiditate & flatu procreatis confert. Item quartanis morbis, qui ex adusta pituita contracti sunt, præterea & podagris à pituita factis. Officit vero visui, & calido capiti, ac iecori. Concoctionem & distributionem ciborum crassarum partium adiuvat. Minuit, quæ in ventriculo sunt, humiditates. Illitum lepris, eas in melius mutat. Linguas etiam humiditate grauatas siccat. Si cum melle sumatur, tussis resoluat. Cum caricis vero ischiadicis illitum & lienosis, vtile est: trahit enim, quæ intus sunt ad corporis superficiem. Plura Dioscorides lib. 2. cap. 140. Plinius lib. 30. cap. 22. & Simeon Sethi in Syntagmate.

DE VIOLA PURPUREA.

CAPVT LXIII.

Mac lib. 1.
cap. 19.

Ebrietas.

Crapula discutitur, capiti dolor, atq; grauedo,
Purpuream violam dicunt curare catuicos.

Hic ues referuntur effectus nigre purpureæ violæ. Primus, quod crapulam siue ebrietatem dissipat ac sedet. Cuius sane rei duæ adferri solent rationes. Vna quidem, quod temperatum suauem & cerebrum confortantem spiret odorem: cerebrum vero roboratum ac validum ebrietas non tam facile, quam imbecillum, tenet. Altera, quod cerebrum refrigeret, & fumis calidis recipiendis ineptum reddat, adeoq; vini vaporem infringat, & sic ebrietatem dissoluat. Secunda, quod κεφαλαλγίαν, id est, capitis dolorem discutiat: & hoc quidem, si à causa calida, nempe à flaua bile, ortum habuerit, hanc es

rima

nim purgat, & ab ea calorem extinguit. Horum
 effectuum meminit Plinius lib. 21. cap. 19. vbi de
 violæ viribus differit, his verbis: Viola purpureæ
 crapulam & grauedines capitis impositis coro-
 nis olfactuue discutunt. Meminit etiam Simeon
 Sethi in Syntagmate: Viola, inquit, dolores
 capitis, qui fiunt à flaua bile, sopiunt, pota & o-
 dorata. Terrius, quod cura caducos, id est, co-
 mitiali morbo correptos, à symptomate acciden-
 ti ac casu. Hoc habetur apud Dioscoridem lib. 4.
 cap. 105: Caterum is non simpliciter hoc de pur-
 purea Viola tradit, sed de parte ea, quæ in flore
 purpurea existit, vel purpurascit. Sic enim scribit
*Quasi de τὸ πορφυροῦ τῶν ἄνθεσιν ὡς ὕδατος πο-
 τῆς, ἢ ἄλλοις βόταναις, ἢ ἐπιπλάσσειν τῶν ἐπι-
 πλάσσειν:* id est. Dicunt id, quod in flore purpu-
 reum est, cum aqua potum, anginis & comitia-
 libus puerorum morbis auxiliari. Videtur ita-
 que accipiendum esse de altero flore, qui in
 medio Violæ instar capillamentorum inest. Sunt
 enim quidam flores, dicit Theophrastus libro 7.
 capite 21. de historia plantarum *διὰ θῆσε*, id est,
 duplicis floris, qui alterum florem in medio ha-
 bent, velut rosa & lilium, & viola nigra. Lege
 doctissimas Iani Cornarii annotationes in ca-
 pit 29. libri primi Maeri. Quineriam Plinius
 loco iam citato id ipsum sic tradidit: Id quod
 purpureum est ex iis, comitialibus medetur, ma-
 xime pueris in aqua potum. Eiusque rei hæc
 assignari potest ratio, quod cerebrum violæ fra-
 grantia roborat, ita ut à prauis nocuentis mi-
 nimum lædatur, & sic in epilepsiam non facile
 incidat. De violis plura Galenus lib. 6. cap. 150.

de simpl. medic. facult. Rhazes lib. 3. ad Alman-
for. cap. 27. Auicenna 2. Cano. cap. 726. & Mesues
lib. 2. Sect. 1. cap. 11. de simp. purg.

DE VRTICA.

CAPVT LXV.

Mac. lib. 2.
cap. 2.

A Egri dat somnum, vomitum quoque tollit, & v-
sum.

Illius semen colicū cum melle medetur.

Et tussim veterem curat, si saepe bibatur.

Frigus pulmonis pellit, ventriq; tumorem.

Omnibus & morbis ea subuenit articulum.

Somnus.

Hic septem recensentur facultates Vrticæ. Ac
prima quidem, quod somnum ægrotantibus ac-
cerfat. Crassos namque & pituitosos humores,
quibus natura grauata somno destituebatur, ex-
tenuat, incidit, & priuatim expargat.

Vomitus.

Secunda, quod vomitum, simulque vsum eius
tollat. Lentam enim & frigidam materiam, qua
stomachum imbuente, nausea ac vomitus pluri-
mum suboriri solent, incidit, exsiccat & dissoluit.

Colica.

Tertia, quod Colicis medeatur doloribus: nã
præterquam quod crassum pituitosumq; humo-
rem incidit & extenuat, crassos quoque & statu-
rentos spiritus, qui exitum non habentes coli-
cos excitant cruciatus, discutit & expellit.

Tussis.

Quarta, quod veterem curet tussim. Crassos e-
nim viscososq; humores è pectore pulmoneque
educit: qua ratione orthopnææ quoque & lates-
ris doloribus prodest, & maxime quidem sem-
n eius cum melle delinctum, quemadmodum 2.
Canon. capite 725. in eum prope modum scri-
bens Auicenna attestatur: Quando cum pisa-
na siue aqua hordei decocta bibitur, vitia pecto-
ris

ris extrahit, & folia eius cum aqua hordei decocta thoracem à lentis crassisque humoribus expurgant: sed semen cum melle delinctum ad omnia efficacius est.

Quinta, quod frigora pulmonis pellat: humores namque frigidos ac pituitosos caliditate sua incidens simul & extenuans ex pectore pulmonique educit.

Sexta, quod ventris tumorem discutiat atque sedet. Crassos enim ac flatulentos spiritus, quibus venter distentus in tumorem attollebatur, dissipat atque resoluit.

Septima, quod omnibus articulorum doloribus, arthritidi, nimirum, ischiadi, & podagræ subueniat: præcipue quidem, si prouenerint à lenta crassa ac frigida materia: eam enim vrtica calefacit, incidit & extenuat. Ad hæc vrtica flatuosum etiam quiddam obtinet, quo & Venerè extimulat, & maxime vbi cum passo aut musto semen eius bibitur. Eodem modo potum, & vuluæ ora patefacit, urinam ciet, renumque doloribus medetur. Ventrem modice subducit, ipsa duntaxat absterfione ac veluti titillatione, non purgatione, crudum ac pituitosum humorem educens. Ducit scæminis præterea menses foliorum vrticæ decoctum, addita exigua myrrha potum. Cauendum tamen ne linguam & sophagumque lædat, nimium enim exurit: quod commode quidem fieri poterit, si post summptionem eius parum olei rosacei absorbeat. Est autem vrtica cum semine suo calida in principio tertii, sicca vero in secundo: licet semen minore paulo, quam herba ipsa, siccitate participet. Plura Dioscorides libro 4. capite 79. Plinius libro, 22.

S 5 cap.

cap. 13. Galenus lib. 6. de simpl. med. facult. cap. 13. Paulus lib. 7. Rhazes lib. 3. ad Almanforem, cap. 28. & Auicenna loco citato.

DE HYSOPO.

CAPVT LXVI.

Mac. lib. 2.
cap. 5.

Hysopus purgans herba est à pastore phil. græc.
Ad pulmonis opus cum melle coquenda iugata.
Vultibus eximium fertur præstare colorem.

Hic agitur de hysopi virtutibus: quod quidem delicat & exalfacit ordine tertio, sed & tenuium est partium. Pituiritam manifesto experimento expurgat, facitque ad pituitosos tum cerebri, tum neruorum affectus: quod non modo mundet, sed roboret quoque. Quin & pectus & pulmonem detergit, præsertim senibus, quorum pectora lenta crassaque pituita referta sunt: quo fit, ut decoctum cum ficis, aqua, melle, & ruta, potumque peripneumonicis, diuturnæ tussi, suspensoriosis à capite in subiectas partes distillationibus, & orthopnoicis auxilietur. Alcarides reliquosque interaneorum vermes pari modo sumptum enecat. Idem facit, si cum melle delingatur, nitri tamen addito momento. Decoctum ex aceto mulso eporum, crassum humorem per alium extrahit. Ad subducendam aluum cum ficis viridibus detritis manditur: vehementiusque addita iri, nasciturio aut irione, deicit. Menses exhibet cum iure aut manna mistum, vel cum melle aut visis passis purgatis, vel scilla coctum. Cutis in corpore colorem floridum efficit. Lien & aquæ inter cutem cum fico nitroque, emplastri modo imponitur. Inflammationibus quoque ex vino illinitur. Cum feruente aqua impositum fugat.

fugillara discutit in anginis cum ficuum decocto optime gargarizatur. Decoctum cum aceto dentium dolorem collutione sedat: Hyssopus sus inflationes, auricularum praesentim, vaporis suffitu discutit. Cibi appetentiam inuitat, visum acuit, menses & urinam ceter, & febrium horrores excutit. Vinum decoctionis eius vterum à superfluitatibus purgat & abstergit. Plura Dioscorides, lib. 3. capit. 27. Auicenna 2. Canon. c. 365. & Mesues, lib. 2. sect. 1. ca. 18. de med. simpl. purgantibus.

DE CHEREFOLIO.

CAPVT LXVII.

Appositum canceri tritum cum melle medatur,
 Cum vino potum lateris sedare dolorem
 Sape solet, tritam sine sibi desuper herbam,
 Sape solet vomitum, ventremq; tenere solum.

Mac. lib. 2.
 cap. 22.

Cancer.

Enumerantur hoc in loco tres facultates cherefolii. Prima, quod tritum & cum melle appositum cancerum curet. Est autem Cancer tumor durus melancholicus, inaequalis, rotundus, venosus, id est, venas habens in circuitu turgidas & exaltatas. liuescens siue fuscus, & colore magis quam inflammatione nigricans, calidus, sed non adeo, ut inflammationes, subito accrescens, aegros maxime fatigans, & perpetuo fere dolore affligens: Graece *καρκίνος* & *καρκίνωμα* dicitur Hanc autem appellationem huic morbo indiderunt tam Graeci quam Latini à cancro aquatico animali, quoniam circa hunc implentur & intenduntur venae, cancerorum pedibus, à glomere illo corporis descendentes, persimiles. Nonnulli vero inde sic nuncuparunt, quod difficillime ab his partibus

bus quas obsederit euellatur, quemadmodum cancer aquaticum animal. Hic enim loco, quem semel apprehenderit, pertinaciter hæret. Adde quod hic tumor canceri animalis colorem repræsentat, nempe subnigrum. Plura de hoc Paulus libro quarto, cap. 26. & Ioannes Tagaultius lib. 1. cap. 15. chirurg. Inffit.

Tormina.

Secunda, quod cum vino potum lateris dolorem sedet. Tormina quoque ventris mitigat. Crassas enim inflationes, unde dolores isti proveniunt discutit. Præterea stomachi atque aliorum etiam viscerum flatus dissipat, obstinutionesq; tollit, ad quæ quidem omnia vinum quoque per se sumptum singulare est.

Vermis tui

Tertia, quod vomitus aluique profluvia sistat. Calefaciendi enim & exsiccandi vi materiam eorum discutit atq; consumit, & maxime quidem, si à frigido & pituitoso succo orientur. Urinam & menses ciet, lateris, renum ac vesicæ dolores tollit, cum melicrato exhibitum. Porro Chærefolium, de quo hoc loco agitur, nulla alia herba est quam quæ vulgo nostrati *Casfue* appellatur. Cæterum medicamenta quæ hic de chærefolio produntur, neq; apud Plinium, neq; apud vllum aliquem autorem Græcum reperiuntur, sed ex Plinio illo recentiore, qui longe post Galeni tempora extitit, omnia transcripta sunt. Nam is hæc verba de ipso tradit: Chærephyllon canceratis medetur, lateris dolores ex vino mitigat. Quidam illud oleo incoctum *ad vermes* ad solvendam fistulæ iniuriam, miscuerunt. Ex aqua mulla pituitam resoluit. Ex aceto lumbricos & tineas perimit, urinam ciet, menstrua pellit. Tritum cum cera & axungia vetere parotidas discutit. Lege

*Lib 4. c. 37.
de re medi.*

do

doctissimi viri Iani Gornarii annotationes in caput 22. lib. 1. Mac. Ad hac succus, siue stillatius charae folii liquor potus cum carbonibus tilæ & lapide ex cancrorum capisibus exempto, sanguinem ob casum, percussione, vel contusione in grumos concretum certo experimento dissoluit, & renum calculos frangit.

DE ENVLA CAMPANA.

CAPVT LXVIII.

ENula campana reddit præcordia sana,
Cum succurata succus si sumitur eius,
Affirmant rursus quod prosi potio talis.

Mac. l. b. i.
cap. 20.

Hic dux referuntur facultates herbæ, quam *Ἐνύλιος* Græci vocant. Latini Heleniū & Inulam. Barbari Enulam, Officinæ Enulam campanam.

Prima, quod curet ac roboret præcordia: quo nomine iam exta in homine intelligenda veniunt, nempe os ventriculi, membra spiritus, & quæcunque cordi propinquiora sunt. Et hoc sane radice potissimum efficit. Ea enim calida & secca atq; odorata est, cum excrementitia humiditate. quapropter in eclegmatis cum melle temperata crassos ac lētos humores pectori pulmonique infarctos educit, tussi orthopnoæque prodest. Omnis iræ dolorisq; obliuionem inducit, eor exhilarat ac roborat. Ex ea vinum etiam conficitur, quod *Ἐνύλιος* Græcis dicitur. Hoc contra stomachi & pectoris vitia & cordis ex humilitate & frigiditate imbecillitate & effrax est, excrementa in venis sanguini permixta per menses ac vrinas expellit.

Secunda, quod succus eius cum rata succo permixtus herniosis, hoc est, ruptis, quibus interstina

in

in scrotum deuoluuntur admodum opituletur,
 & maxime quidem si hernio ex flatuum multi-
 tudine euenit. Eos enim ruta atque helenii
 succus discurit. Radix praterea helenii stoma-
 cho prauis succis referto uilis est in passo con-
 dita, obstructionsque iecoris atque lienis tol-
 lit. Trita potaque ad cruentas excreationes sin-
 gularis est & serpentium moribus inedetur. Rus-
 ptis ac conuulsis omnibus confert. Folia eius ex
 uino cocta uiliter illinuntur frigidis ac diutur-
 nis partium affectibus, cuiusmodi sunt nonnullæ
 coxarum passiones, *ischiadus* uocant, & exiguarum
 assiduarumque articulorum quorundam præ humidi-
 tate proidentiarum ac laxationes. Plura Dioscori-
 des libro 1. cap. 17 Galenus libro sexto, ca. 114. de
 simpl. med. facult. & Auicenna 2. Canon. capi-
 te 240.

DE PVLEGIO.

CAPVT LXIX.

*Mac. lib. 2.
 cap. 4.*

Cum uino nigrae chelidram potata repellit,
 appositam ueterem dicunt sedare podagram.

Duo hoc in loco Pulegij recensentur effectus.
 Prior quidem, quod atram bilem cum uino expur-
 get, cuius rei testis etiã est Dioscorides lib. 3. cap.
 32. Atram in quiens, bilem per aluum exigit.

Alter uero, quod peculiari proprietate qua-
 dam antiquam curet podagram. Crassos enim
 viscososque humores unde podagra generari plu-
 rimum solet, uehementer calfacit, concoquit,
 extenuat & amolitur. In tertio namque ordine
 calidum & siccum esse statuitur, quapropter po-
 dagris etiã per se subuenit, impositum usque
 dum rubescat locus. Vi pollere corroborandi,

ex bona fragrantia eius satis liquet: Aperit quoque, attrahit & consumit, ratione tum essentia, tum qualitatum. Potum menstrua, secundas ac partus efficit Pulmonis vitia ex melle & aloë potum extrahit conuulsis auxiliatur. Capitis dolores impositū leuat. Quin & olfactu capita tueri contra frigorū aestusq; iniuriam, & à siti traditur. Nauseas stomachiq; erosiones ex posca per mulcet. Bibitur in vino vtilissime contra serpentium morsus. Defectos animo recreat, cum accento natibus obiectum. Siccatum præterea crematumq; & in puluerē tritum, gingiuas confirmat. Illitum cum posceta inflammationes omnes sedat. Cum cerato varos extinguit, hienosis cum sale vtiliter illinitur. Decoctum eius ablutas pruriginis mitigat: & eadem vtilitate infidentibus fœminis prodest: inflationes, durities & muliebriū locorum conuersiones corrigens. Plura Dioscorides loco citato, Plinius lib 20. cap. 14. Galeus libro 6 capite 93. de simpl. med. facult. & Simeon Sethi in Syntagmate.

D E N A S T V R T I O.

CAPVT LXX.

Illius succus crinibus retinere fluentes
 Illitus adfertur, deniq; leuare dolorem.
 Lucebas succus purgat cum melle perunctus.

Mat. lib. x
 cap. ii.

Hic agitur de hortis familiari herba Nasturtio, quod *καρδωπερον* Græci vocant, quasi *καρδηρον*, quod caput tenet ac domet. Et referuntur res ipsius facultates.

Primo, quod succus eius siue stillatitius liquor capiti illitus, aut potus etiam capillorum defluuia sistat, præfertim si ex densatis infarctisque

mea-

meatibus orta fuerint. Crassos enim & pituitosos humores calefacit, incidit, & extenuat.

Secunda, quod dentium curet dolorem, præcipue si à frigida materia prouenerit: eam enim nasturtium discutit.

Tertia, quod succus eius cum melle illitus lichenas, id est, impetigines, siue squamas cuti adherentes, abstergat. Nascuntur ex ex phlegmate potissimum falso, sed nasturtium intus assumptum omne phlegma pellit & expurgat: & mel quoque insigniter abstergit. Nasturtii semen adurentis seu causticæ facultatis particeps est, sicut sinapi. Proinde coxendicis & capitis dolores, atque adeo quicquid aliud rubrificationem postulat, eo perinde atque sinapi excalefaciunt. Miscetur quoque remediis quæ exhibentur asthmaticis, quippe quod crassos succos valenter incidere valeat, velut & sinapi: nam per omnia ei simile est. Stomacho aduersatur, aluum turbat, venteris lumbricos pellit. Lienem imminuit, partus exanimat, menses ciet, & Venere stimulat. Illitum cum melle lienem extenuat, fauos expurgat. Serpentium venenis potum reficit, atque eos suffitu fugat. Carbunculos ad suppurationem perducit & rumpit. Coxendicibus cum polëta commode ex aceto illinitur. tumores inflammationesque discutit. Furunculos cum muria illitum ad suppurationem ducit. Vomitum siue bilis eruat, eandemque per inferna seducit. Tradunt nonnulli nasturtium vim vigoremque animi suscitare, ac proinde eos qui ipsum estauerint ingenio ac mente promptiores fieri. Lege Plinium libro 19. capit. 8. Erasmi Chilidas in Proverbio, *ἡ δὲ σὺν ἀλάτῳ πρῶν*. Porro & herba arefusa similem semini vim possidet.

fidet. Humida vero adhuc & viridis propter aqueam humiditatis admiffionem multo femine inferior est: adeoq; tunc mordacitas eius moderata est, vt cum pane ea vti liceat, ceu obsonio. Plura Dioscorides libro 2. cap. 14. Plinius libro 20. cap. 13. Galenus lib. 7. cap. 8. de simpl. medic. facultat. Simeon Sethi in Syntagma & Auicenna 2. Canon. capite 509.

DE CHELIDONIA.

CAPVT LXXI.

*Cratu pullis hac lumina mato: hirundo,
(Plinius vi scripsi) quatuor sunt eruta reddit.*

*Mac. lib. 2
cap. 29.*

Notatu dignum est, quod hic ex Plinio de chelidonia refertur, nempe ipsam pullis hirundinum visum restituere. Locus est libro 25. cap. 8. vbi sic scriptum reliquit: Animata quoq; inuenere herbas, in primisq; chelidoniam. Hac enim hirundines oculis pullorum in nido restitunt visum, vt quidam volunt, etiam erutis oculis. Meminit eiusdem etiam lib. 8. cap. 27. his verbis: Chelidoniam visui saluberrimam hirundines monstrauere, vexatis pullorum oculis illa medentes. Hoc nomen, vt lib. 2. cap. 165. Dioscorides testatur, sibi videretur vendicasse, quod aduentu hirundinum exoriatur, & discessu emarcescat. Sunt qui narrant hirundines excacatis pullis, admota herba visum restituere, inquit idem. Hinc cognita est succum eius hominum oculis quoq; mederi, vtique in quibus crassum quiddam in pupilla colligitur, digestionem atq; diffusionem indigens. Hinc igitur ceteri medici chelidoniam omnibus fere oculorum remediis pro visus claritate admiscere solent. Herba est

T 109